

A Főigazgató beszámolója a 2001. évről

Bevezetés

Az ARTISJUS állandó törekvése, hogy az általa beszedett és felosztott szerzői jogdíjak egyre lényegesebb részét adják azoknak a pénzforrásoknak, amelyekből a hivatásszerűen alkotó tagjai élnek.

Az ARTISJUS közös jogkezelő egyesület a 2001. évben változatlan jogi feltételek között és kissé javuló gazdasági környezetben kezelte a tagjai, a külföldi közös jogkezelő szervezetek, a többi magyar közös jogkezelő szervezet és az Szt. által reá bízott zenei, irodalmi és bizonyos más szerzői jogokat és egyes szomszédos jogi jogdíj igényeket. Az ARTISJUS saját jogán – az Szt. 85-92.§-ainak megfelelően – csak a törvényben felsorolt, kötelezően a közös jogkezelés körébe eső szerzői jogokat kezelte, működése eddig "önkéntes közös jogkezelésre" nem terjedt ki. Egyesületünket a Nemzeti Kulturális Örökség minisztere legutóbb a Magyar Közlöny 2000/10. számában közzétett határozatával vette nyilvántartásba.

Az ARTISJUS Egyesület tagsága a beszámoló összeállításakor 796 fő volt, közülük 535 könnyűzeneszerző és szövegíró, 149 komolyzeneszerző, 96 író, illetve az ilyen műfajokban alkotó személyek jogutódai, továbbá 16 zeneműkiadó volt. A tavalyi 734-es taglétszám 796-ra növekedése számos sajnálatos haláleset és még több örvendetes új belépés végeredménye. Az Egyesület a tevékenységi körében emellett a jogszabály értelmében képviseli az összes nem-tag magyarországi zeneszerzőt, írókat illetve ezek jogutódait és a zeneműkiadókat is.

A külföldi szerzők képviseletének joga az Szt. 92.§ (1) bekezdésén, a közös jogkezelés törvényi kiterjesztésén alapul. Az ARTISJUS e kiterjesztett közös jogkezelését megalapozó miniszteri nyilvántartásba vételének viszont az volt az előfeltétele, hogy a külföldiek tekintetében is (szerződéses alapon) reprezentatív volt. Ezt a bejegyzési feltételt az ARTISJUS folyamatosan teljesíti, hiszen ma már zenei és irodalmi jogokat illetően 78 külföldi szerzői jogvédő társasággal van kölcsönös vagy egyoldalú képviseleti szerződésünk a világ 55 országából. 2001-ben a macedón ZAMP, a grúziai GESAP és a kazah KazAK szerzői jogvédő társaságokkal kötöttünk képviseleti szerződést. 2001. végére már tizenhárom (köztük német, francia, angol, olasz, amerikai, japán, holland, lengyel) szerzői jogvédő partnerünkkel egészítettük ki a kölcsönös képviseleti szerződést az on-line (internetes) felhasználások tekintetében.

A Választmány, a Felügyelő Bizottság és a Vezetőség legfontosabb döntései

Az Egyesület gazdasági működésére vonatkozó éves alapokmányok elfogadása a vezető testületek következő döntéseivel történt. A 2000. évről szóló beszámolót, mérleget és számszaki beszámolót az FB és a Választmány 13.,14. illetve 26. és 27. sz. határozataival fogadták el. A 2002. évi üzleti tervet a Vezetőség 139., az FB. 16. és a Választmány 28. számú határozata hagyta jóvá. A Vezetőség valamennyi ülésén foglalkozott tagfelvételi ügyekkel, egy ilyen ügyben fellebbezés folytán az FB-nek kellett döntenie (15.sz.határozata).

2001-ben a Vezetőség az ARTISJUS Zenei kuratórium elnökének lemondása után új elnököt és új kuratóriumi tagot jelölt ki. (132.sz.hat). A Vezetőség továbbá 2001- re is kijelölte az ARTISJUS Zenei Alapítvány munkáját segítő előkészítő bizottságok tagjait (114. és 115. sz.hat.).

Az ARTISJUS szerzői kitüntetések rendszerét is újonnan állapította meg a Vezetőség: a díj neve egységesen ARTISJUS Díj, amely most már kiterjed a komolyzenei és az irodalmi művek alkotóira is. (116. és 137.sz. határozatok).

Az ARTISJUS-t vezető testületek gazdaságilag legfontosabb döntése az általános szerződési feltételeit jelentő díjszabásainak megállapítása. Ezek a Díjszabások 2002-re – a Nemzeti Kulturális Örökség miniszterének jóváhagyásával – a Magyar Közlöny 2002/2. számában jelentek meg.

A Díjszabások (Jogdíjközlemények) főbb jellemzőit, illetve változásait a korábbiakhoz képest tárgyanként mutatjuk be.

A nyilvános előadási zenefelhasználások körében díjszabásaink célja változatlan: egyrészt a zene értékének megőrzése inflációs körülmények között is, másrészt törekvés a felhasználók szempontjainak, sokféleségének méltányos figyelembe vételére is (utóbbi egyébként előfeltétel a hatékony, zavartalan jogdíj érvényesítéshez). E két szempont együtt 2002-re az inflációval - 2001 végén előre láthatóan - arányos emeléshez (átlagosan 8%) és a díjmértékek további differenciálásához vezetett. A felhasználók számára tényleges tehernövekedést okoz az általunk egyidejűleg beszedett előadóművészi jogdíjak mértékének 3 %-os növekedése is. Felhasználói kérések alapján megváltoztattuk a szállodák, panziók szobáiban történő zenefelhasználás számítási alapját, ez most már nem a "befogadóképesség" hanem a szobák száma. A koncerteknél és hasonló zenei előadásoknál ugyancsak a felhasználókkal (koncertszervezőkkel) való egyeztetés eredményeképpen az eddiginél differenciáltabban vesszük figyelembe a tiszteletjegyek értékét a díjalap kiszámításánál. Az üzletekben való háttérzene "ára" növekedett a szolgáltatások nyújtásával foglalkozó üzletek számára, mert a szolgáltatásokat igénybe vevők általában hosszabb ideig tartózkodnak az üzletben, mint az árucikkek vásárlói és a zene nagyobb szerepet játszik a szolgáltatás színvonalában, az ügyfelek komfortérzetének fokozásában.

A nyilvánossághoz közvetítési zenefelhasználás, vagyis a rádiós, televíziós, internetes műsorszolgáltatás és az internetes ún. on-line lehívásos zeneszolgáltatások műszakilag és jogi szempontból is viharosan változó terület, ezt díjszabásunkkal is követnünk kell.

Igy új Jogdíjközleményünkben pontosítottuk, és mind tartalmilag, mind megjelenésében áttekinthetőbbé tettük vonatkozó jogdíjtételeink és felhasználási feltételeink rendszerét.

A 2002-es Jogdíjközleményben a különböző nyilvánossághoz közvetítést megvalósító cselekmények (felhasználói magatartások) szerint négy jól elhatárolható alfejezetbe foglaltuk a IV. fejezet felhasználási feltételeit, amelyeket a bármely nyilvánossághoz közvetítésre irányadó közös szabályok követnek.

Az A) alfejezet a sugárzott rádió-, televízió-műsorok minden egyidejű tovább-, illetve nyilvánossághoz közvetítésére kiterjed; az on-line felhasználások közül ebben az alfejezetben kapott helyet a hagyományos és digitális rádió- és televízióadások más szervezet általi egyidejű internetes nyilvánossághoz közvetítése. (Erre a felhasználási formára példaként szolgál a www.vilagradió.hu oldalon elérhető "Magyar Internet Világrádió" nevű tartalomszolgáltatás).

A B) alfejezet a rádió- és televízió-szervezetek által történő nyilvánossághoz közvetítésekre terjed ki; ide tartoznak az ún. önálló webcasting különböző fajtái (pl. webrádiók), ahol eredeti műsorszolgáltatás történik az internet, mint új jelhordozó segítségével. Szintén ide tartoznak azok az esetek, ahol az

eredeti sugárzás ugyan hagyományos módon történik, de ezzel egyidőben az interneten is "sugárzásra" kerül a műsor, ugyanazon szervezet irányítása-szerkesztése alatt (ún. simulcasting).

A C) alfejezet a tipikus internetes felhasználásokat foglalja magában: azokat az eseteket, ahol nem előre szerkesztett műsorhoz fér hozzá a közönség, hanem annak tagjai egyedileg maguk választják ki az érdekelni és esetleg letölteni kívánt műveket. Számunkra is kiemelkedően fontos volt, hogy a magyar számítógépi hálózatos műfelhasználók, közvetítők legfontosabb, reprezentatív érdekképviselője, a Magyarországi Tartalomszolgáltatók Egyesülete (MTE) a Jogdíjközlemény elfogadtatása során kötelező véleményeztetés alkalmával egyetértett a jelen alfejezetben foglaltakkal. Az alfejezet két részre bomlik: külön szabályoztuk ugyanis azokat az eseteket, ahol a szolgáltató a felhasználással bevételt ér el, illetve nem ér el bevételt. Az ARTISJUS 2002-es Jogdíjközleményének újdonsága, hogy az irodalmi művek on-line felhasználása fejében fizetendő díjakat a hozzáférhetővé tett irodalmi művek terjedelméhez (karakterek száma) igazítja. További újdonság, hogy a zenei mobiltelefon-csengőhangok szolgáltatói által fizetendő szerzői jogdíjakat is tartalmazza a díjközlemény. Figyelemmel kellett lenni arra, hogy a zeneművek csengőhangként történő felhasználása a műélvezettől nagymértékben eltérő, túlnyomórészt háttérzenei, illetve figyelmeztető, megkülönböztető jellegű, ugyanakkor egyértelműen kereskedelmi célú. Szabályaink – az év közben felmerülő jogosítási kérdéseket megelőzve – már tartalmaznak rendelkezéseket a 2002. év közepén bevezetésre kerülő MMS (multimédia-üzenetküldő) szolgáltatások útján történő zenefelhasználásról is.

A Jogdíjközleménybe még tavaly bevezetett, a C alfejezet végén helyet kapott ún. értesítési-eltávolítási eljárással kapcsolatban alapvető változás, hogy ez – az ARTISJUS és a többi közös jogkezelő egyesület, valamint a Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete között e tárgyban született megállapodás hatására is – már törvényi szinten is megjelent az elektronikus kereskedelemről szóló törvény szabályaiként.

Szintén új elem, hogy a jogosított honlapokon a tartalomszolgáltató köteles feltüntetni az ARTISJUS védjegyét. A hangfelvételek kiadása körében már régóta kialakult nemzetközi gyakorlat, hogy a közös jogkezelő szervezet által jogosított kiadványokon az adott közös jogkezelő nevét, esetleges védjegyét fel kell tüntetni. Ehhez hasonló nemzetközi jogosítási gyakorlat látszik kialakulni az internetes felhasználások engedélyezése körében is; a közönség tagjai így könnyen fel képesek ismerni a jogszerűen működő honlapokat, ezeket előnyben részesíthetik, s így ez a megoldás a felhasználó számára is versenyelőnyt jelenthet a jogellenesen működő szolgáltatókkal szemben. A védjegy egyben jogkezelési adat is a magyar szerzői jogi törvény WIPO-szerződések nyomán megszületett rendelkezése alapján. Ez azt jelenti, hogy védjegyoltalom híján is a szerzői jogi törvény szerinti jogsértés a jogkezelési adat eltávolítása, vagy megváltoztatása. Mivel az ARTISJUS-t azonosító megjelölés egyben védjegy is, az oltalom kettős: szerzői jogi és a védjegyjogból eredő. A védjegyoltalom fennállása miatt van szükség a védjegyhasználati engedély általános szerződési feltételként történő meghatározására.

A hangfelvételek jogdíjszámítása alapvetően a hangfelvétel kereskedelmi árához igazodó százalékos díjmérték. Itt csak kiegészítő jelleggel tesszük közzé e tételes jogdíj minimumokat. Ez szab határt a zene ára (a jogdíj) csökkenésének arra az esetre, ha a hangfelvétel árát az előállító saját vállalkozási kockázata körében üzletpolitikai okokból egy meghatározott szint alá csökkenti. A jogdíj minimumunk emelése 2002-re nem érte el a 8%-ot, esetenként azok változatlanul maradtak. Új elem

díjszabásunkban, hogy a kifejezetten zenés illetve az egyéb kategóriába eső filmalkotások zenefelhasználása jogdíjtételei a CD-ROM-októl elkülönítetten jelennek meg.

Az üres hang- és képhordozók piacán forradalminak mondható változások zajlanak. A CD-író készülékek ára zuhan, elterjedésük nő, ugyanakkor az írható CD-k forgalmazói egyre nagyobb mértékben fogadtak be szerzői jogdíjfizetés nélkül behozott ilyen terméket. Az otthoni "CD-írás" egyre jobban kiszorítja a hangfelvételek vásárlását. Az ARTISJUS erre reagálva vezette be 2002-es díjszabásával a hologramos ARTISJUS védjegy feltüntetésének a köteleességét. Eszerint az ARTISJUS az üres hordozókkal kapcsolatos jogdíjigény érvényesítésével összefüggésben a jogdíjat jogszabályszerűen megfizető személyeknek ingyenesen, nem kizárólagos védjegyhasználati engedélyt ad az "ARTISJUS" védjegy használatára. A védjegyhasználati engedély időbeli hatálya a jogdíjfizetéssel érintett üres hordozó megsemmisüléséig terjed. A jogdíjat megfizető személy (védjegyhasználó) a védjegyet feltüntető, kizárólag az ARTISJUS-tól, vagy az ARTISJUS hozzájárulásával eljáró közreműködőjétől beszerezhető, szigorú elszámolás alá eső okiratként kezelt matricát a jogdíjfizetéssel érintett üres hordozóhoz, vagy csomagolásához kapcsolva (célszerűen arra felragasztva) köteles és jogosult a hordozót kereskedelmi forgalomban megszerző személy számára könnyen észlelhető módon megjelölni, egyéb körben a védjegyen nem használhatja. Ez a megoldás a jogdíjfizetésre kötelezett személy és a vele értékesítési láncban álló kereskedő számára is előnyt jelenthet a jogellenesen működő versenytársakkal szemben.

A Vezetőség az év folyamán három határozatában is foglalkozott a Felosztási Szabályzat korszerűsítésével (123., 131. és 136. sz.). Ennek oka először is a zenei előadási, terjesztési módok gyors változásaihoz (elektronikus média!) igazodás kényszerében rejlik. Másrészt újra meg újra megjelennek "piactorzító" praktikák is. Előfordul ugyanis, hogy a műelőfordulásokat a felhasználók nevében jelentők (pl. zenei szerkesztők, eladóművészek) maguk is szerzők, saját műveik előfordulását jelentik be. Továbbra sem engedhető meg, hogy a saját művek terjedésének elősegítését a többi szerző költségeiből, terhére finanszírozzák. A Felosztási Szabályzatnak értékarányosnak és egyben igazságosnak kell lenni.

2001-ben a következő – legfontosabb – kiegészítések és módosítások történtek a Felosztási Szabályzatban:

- a gépzene jogdíj szétosztási arányának kisebb változtatása,
- az internet jogdíjak felosztási szabályainak megállapítása,
- az egyidejű vezetékessé továbbközvetítés felosztási szabályainak megállapítása a rádió jogdíjakra,

Felosztási összeghatár kitűzése az új országos televíziókra és az adatot elektronikusan közlő kereskedelmi adókra tekintettel,

- a kódolt műholdas-vezetékes adások jogdíjfelosztása,
- az irodalmi kisjogdíjak éves felosztása és üres hanghordozói jogdíjból részesítése,
- a jazz és a jazz improvizáció műfaji besorolása,
- a jogdíj reklamáció határidők szabályozása.

A pénzügyi és gazdasági helyzet, a jogdíj felosztás

Az Egyesület pénzügyi és gazdasági helyzete 2001-ben is szilárd maradt, egészében a bevételek növekedésével és a működési költségek e növekedésnél kisebb emelkedésével jellemezhető. Az összességében 16%-nál alacsonyabb működési költségek a nyugat-európai összehasonlítást is kiálló hatékonyságról tanúskodnak. A szociális – kulturális célú költséglevonás az összes bevételhez képest 4,2 % volt (a hangfelvétel többszörös típusú jogdíj nemeknél nincs ilyen közcélú levonás). A bel- és külföldi szerzőknek, zeneműkiadóknak felosztásra rendelkezésre álló jogdíjak összege így az előző évhez képest 802 millió Ft-tal nőtt.

A jogdíj követelések érvényesítése egészében eredményes volt, a bevétel növekedés – mintegy 10%-os infláció mellett – 20,8 %-ot tett ki. A három fő bevételi (jogdíj) csoport ehhez évek óta lényegében változatlan arányban járul hozzá. Az összbevételnek 2001-ben a nyilvános előadási jogdíjak a 43,2 %-át, a "médiá" jogdíjak a 29,7 %-át, a hangfelvétel típusú ("mechanikai") jogdíjak a 27,1 %-át adták. A kiegyensúlyozott eredmény mögött jelentős belső változások, erőfeszítések, igényérvényesítési viták, helyenként magyarázatot érdemlő negatív részjelenségek is vannak.

Így a nyilvános előadási jogdíjak összességében 25,3 %-os növekedésében – a saját erőfeszítések és a mintegy 8-9 %-os díjmérték emelkedés mellett – két tényező játszott közre. Egyrészt több új nagyáruház, üzletközpont nyílt meg (nőtt a zenefelhasználás mennyisége), másrészt a vendéglátó iparban és egyéb üzleteknél is minőségi javulás volt, az üzletek a magasabb díjkategóriákba kerültek és nőtték a belépti díjak is (nőtt a zenefelhasználás intenzitása). Ugyanakkor a kisebb településeken alig van fejlődés és a vendéglátó ipari élőzene sajnálatos visszaszorulása folytatódik. Azt, hogy mindez nem megy állandó ellenőrzés, sőt jogi eszközök következtetés alkalmazása nélkül, jelzi a 2002-ben folyamatban volt mintegy 48.000 régi és új "jogvita" ügyünk (a túlnyomó többség fizetési meghagyási eljárást jelent, a perek száma néhány száz). A jogdíjbehajtás érdekében a polgári peres és peren kívüli eljárások mellett több felszámolási, törvényességi felügyeleti és büntető eljárást is kellett indítanunk.

A rádió- és főleg a televízió sugárzási jogdíjak átlagon felüli növekedése annak ellenére következett be, hogy az egyik nagy közszolgálati televízióknak továbbra is jelentős adósságai vannak. Az irodalmi sugárzási jogdíjbevételek jelentős, majdnem 40 %-os csökkenésének is ez az adós az oka. Több mint 80 rádióval, 100 televízió szervezettel, 510 kábelhálózattal vagyunk szerződéses kapcsolatban. A kábelhálózatok 1,7 milliónál is több háztartást érnek el. Új bevételi forrásként – egyelőre szerény, összesen 6 millió forintos összeggel – megjelent a televíziók, rádiók műsorának egyidejű ("simulcasting") és önálló "webcasting" internetes közvetítése is.

A kábeltelevíziós jogdíjbevételek csökkenésének – 13,5 % az előző évhez képest – több oka is van. Először is a tavalyi kiugró, 42 %-os növekedési eredmény (amiben igen jelentős visszamenőleges befizetések is voltak) eleve e szempontból irreálissá tette a bázis adatot.

Emellett az Antenna Hungária üzleti stratégiájának változása – a korábbi mintegy 350.000 háztartás helyett csak 80.000 háztartáshoz, de immár "kódoltan" közvetít műsorokat – önmagában több tíz milliós bevétel csökkenést jelentett. Általában is tendencia, hogy a kábeltelevíziós szervezetek a szabadon fogható műholdas adásokat egyre inkább külföldről kódoltan érkező műsorok kínálatával váltják fel. Az ilyen közönséghez közvetítések szerzői jogi minősítését tisztáztuk és a jogdíjkifizetést partnereinkkel peregyezséggel rendeztük. Az ilyen adások közönséghez közvetítésében álló

szolgáltatás miatt mindenestre csak a zenei szerzői jogdíjak érkeznek az ARTISJUS-hoz, a szomszédos jogiak nem.

A hangfelvétel-engedélyezésnél a hivatalosan bejelentett 5 %-os piacsűkülés ellenére 18,8 %-os bevétel növekedést könyvelhettünk el. Ez megint csak több oknak köszönhető, s ezek közül a jogdíj minimumok inflációt el nem érő (9 %-os) emelése nem is a legjelentősebb. Ilyen okok: a MAHASZ forgalmazási statisztikákban nem szereplő lapmellékletek, prémium kiadványok, az utólagos ellenőrzési sikerek, a jogdíj igények visszamenőleges érvényesítése, a video, DVD, CD-ROM jogosítás, hatékony peres és felszámolási igényérvényesítés stb.

Nem hallgathatjuk el a hanglemezkiadások engedélyezése körüli nehézségeket sem. Az írható CD-k és olcsó CD-író készülékek terjedése jelentős összegeket vesz ki a zeneszerzők, zeneműkiadók zsebéből is; az ingyenes magánmásolást csak erősíti a hangfelvételek irreálisan magas ára. Úgy látszik, a "tankönyvvé" nyilvánítással való szabad felhasználás is túlment a kultúrpolitikaik még indokolt mértéken. A legfőbb gond a magyar hangfelvétel kiadás és sokszorosítás káros nemzetközi hatásoknak való kitétsége: sajnos a szerzői jogvédelem szintje, gyakorlata nem egységes, egyes szomszédos és távolabbi országokban kedvezőbb jogdíj feltételekkel, sőt időlegesen sajnos a jogdíj megkerülésével is lehet sokszorosíttatni. Azt is látjuk (nem utolsósorban a becsapott szerzők panaszaiából), hogy a szerző "saját kiadásaként", így jogdíjfizetési kötelezettség nélkül általunk sokszorosítani engedélyezett ún. szerzői hangfelvétel kiadások jelentős része színlelt ügylet, csak a szerző mögé elbújó vállalkozó jogdíjfizetéstől való menekülését célozza.

A külföldről érkező szerzői jogdíjak összege csak a hanglemez jogdíjaknál nőtt. Itt a több mint kétszeres bevétel a Magyarországra érkező külföldi hanglemezek egy részét illetően bevezetett újfajta jogosítási és elszámolási rend következménye. A SONY cég által külföldön gyártott, a francia jogvédő szervezet által egész Európára jogosított felvételek jogdíjai közül felosztásra most már hozzánk kerül az a rész, amelyet a Magyarországra eladott lemezek után fizettek (ún. központi jogosítás). Eddig az ilyen jogdíjakat mint export lemezek jogdíjait Franciaországban osztották fel. Figyelemre méltó, hogy néhány gazdaságilag, kulturálisan fejlett országból – összehasonlítva az azonos fejlettségű más ipari országokkal – érthetetlenül kevés nyilvános előadási és hangfelvétel jogdíj érkezik. A külföldieknek járó összegeken belül – ezek az összegek is nőnek – egyre növekszik a helyi zeneműkiadójuk útján való kifizetés.

Az "egyéb nyilvánossághoz közvetítés" címén kimutatott jogdíjbevételeinkből a zenei és irodalmi művek internetről való lehívásával és a zenei csengőhangokkal kapcsolatos rész 2001-ben még elenyésző, 10 millió Ft-nál kevesebb volt. Ez a felhasználást azért tárgyaljuk itt, a "mechanikai", többszörözési típusú engedélyezés körében, mert benne a nyilvánossághoz közvetítés mellett a többszörözés is fontos elem.

Mindennapi gyakorlatban csökkenőben az internet jogmentességének tévhite, mely hosszú ideig az anonimitás, a hierarchia nélküli rendezettség és szabad információáramlás mindenekfölött állásának elvéből táplálkozott. A tévhitek elosztatásában nem kis szerep jutott világszenzációt kiváltó, önmagán túlmutató jogeseteknek, pl. a hírhedt NAPSTER-pernek.

Egyre inkább előforduló kérdésként jelentkezett az internetes felhasználások az országhatárokat túllépő jellege miatt az alkalmazandó jog kérdése, a "ki kit jogosult jogosítani," s a beszedett jogdíjak felosztásának tematikája. A nemzetközi konszenzust kikövetelő kérdések hosszú ideig vártak a

megoldásra, s az összezsírozódás folyamata részben a technikai változások gyors üteme miatt korántsem tekinthető befejezett folyamatnak. Mindenesetre a jogvédőtársaságok közötti ún. santiagoi egyezmény konszenzusos elvei lehetővé tették országok közötti kétoldalú szerződések sorozatos megkötését, s az egyes, felhasználói oldalról jelentkező igények korábbinál biztonságosabb megítélését. Mindez még az év vége előtt a 2002-es internetes és csengőhang bevételeinket megalapozó átfogó (Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesületével kötött), és egyedi precedens értékű szerződésekhez vezetett. Legkésőbb az elektronikus kereskedelemről szóló törvény hatályba lépésével a nem jogászok számára is világossá vált a hálózati szolgáltatók egyetemleges felelőssége az interneten való szerzői jogi felhasználásokért (még ha ezt a törvény bizonyos feltételekkel és esetekre korlátozza is). Az internetes telefondíjknak a telefontársaság és az internetes szolgáltató közötti megosztásáról szóló hatósági döntés ezt gazdaságilag is megalapozta, igazolta. Valójában nincs öncélú, ingyenes internet szolgáltatás.

A jogdíjfelosztás és az ahhoz kapcsolódó dokumentációs munka célja, hogy a beszedett jogdíjakat minél pontosabban a ténylegesen elhangzott, többszörözött művek szerzői szerint osszuk fel. Az egyre növekvő számú mű-előfordulási adatnak – 2001-ben csak a nyilvános előadások és a sugárzások körében 53.828 mű összesen 2.799.289-szer hangzott el – azzal az adatbázissal kell találkoznia, amely a művek címét, a kiadói ügyletek révén gyakran változó jogosultjait és a jogosultságok arányait tartalmazza. A mű előfordulásokat a televíziók és a közszolgálati rádiók sajnos továbbra is papíron, gyakran kézírással jelölik, e téren csak a kereskedelmi rádiózásban van előrelépés. Ma több mint negyven kereskedelmi rádió küldi elektronikus úton a műsoradatokat.

Ebben a helyzetben sajnálatos, hogy a jogosulti háttér-adatbázisunkba való kiadói elektronikus műbejelentés lendülete megtört, 2001-ben gyakorlatilag csak egy nemzetközi kiadó jelentett be így műveket. Ugyanakkor a nálunk bejelentett belföldi eredeti zenemű kiadói szerződések száma örvendetesen, az előző évhez képest tízszeresére növekedett (1754 db). A magyar szerzők 6986 új művet jelentettek be. Az ARTISJUS-nál teljesen és naprakészen dokumentált művek száma ("élő" adatbázisunk) több mint 600.000 amiből mintegy 150.000 a magyar mű.

Az évek óta lényegében azonos létszámmal dolgozó dokumentációs és felosztási részlegek számára az egyik legnehezebb feladat a televíziós külföldi "szappanopera" sorozatok zenei anyagának dokumentálása (ennek sajnos nemzetközi szinten sincs számítógépes támogatása). Ehhez járult most, 2001. végén a már említett "központi jogosítás" adattömegének feldolgozása, mint új feladat.

A nemzetközi elszámolásokban jelentős előrelépés volt az ún. internetes FTP (File Transfer Protocol) adatcsere fokozatos bevezetése: ma 15 partnerünkkel, köztük az angol, német, spanyol, japán, holland jogvédő társaságokkal ezen a gyors és biztonságos módon számolunk el.

Kapcsolat a tagokkal. Kulturális-szociális szerep

A szerzői jogi törvény 88.§ (1) bek. f. 5. pontja értelmében az ARTISJUS a jogdíjfelosztás körében természetesen nem tesz különbséget a szerint, hogy a jogdíj jogosultja ARTISJUS tag-e vagy nem. Ugyanakkor az ARTISJUS vezető testületei szeretnék erősíteni a tagok ARTISJUS-hoz való tartozását és tagjai közt látni az összes erre jogosult szerzőt, jogutódot. Ezért amellet, hogy felhívjuk a tagsági minőség legfontosabb tartalmára a figyelmet (ez az Egyesület ügyeibe való beleszólás, a döntéshozó testületekbe való választás és választhatóság), egyéb előnyöket is nyújtunk az ARTISJUS tagoknak. A 2001-ben bevezetett ilyen kedvezmények, előnyök:

-Tagsági igazolványként szolgáló kódolt műanyag kártyákat bocsátottunk ki. Irodánk előcsarnokában számítógépes terminált helyeztünk el, s ott a tagsági igazolvány segítségével tagjaink tájékozódhatnak folyószámlájukról, a részükre folyósított jogdíjakról, számlájuk pillanatnyi állásáról és az ARTISJUS-nál bejelentett műveikről.

-Az ARTISJUS munkaszervezeténél működő üzemorvosi, belgyógyászati, fogászati és szemészeti szakrendeléseket az egyesület tagjai a tagsági igazolvány bemutatásával díjmentesen igénybe vehetik.

-Közvetve a tagsági helyzet felértékelése az is, hogy a nem tag zeneszerzők műveinek bejelentése a nyilvántartás költségeinek fedezetére díjkötelessé vált, míg a tagok továbbra is ingyenesen jelenthetik be műveiket.

Az ARTISJUS tagok már évek óta tagjai lehetnek az ARTISJUS Önkéntes Kölcsönös Nyugdíjpénztárnak is.

A szerzők, zeneműkiadók, szerzői jogutódok alaposabb tájékoztatására irányuló törekvéseink persze kiterjednek a nem-tag jogosultakra is. 2001. februárjától megújult formában és tartalommal érhető el az ARTISJUS honlapja: a www.ARTISJUS.hu internet címen. Web oldalunk általános tájékoztatást nyújt az ARTISJUS-ról, valamint letölthetők a következő űrlapok: tagbelépési nyilatkozat, szerzői adatbejelentő lap, műbejelentő lap. Szintén megtalálható a honlapon a szerzői jogi törvény szövege, az egyesület szabályzatai, jogdíjközleményei, valamint munkaszervezetünk bemutatása, a megfelelő elérhetőségek feltüntetésével.

Az ARTISJUS általános információs e-mail címe (info@ARTISJUS.com) is szerzők és más érdeklődők rendelkezésére áll szerzői jogi kérdésekben.

Az ARTISJUS – hasonlóan a többi európai és magyar közös jogkezelő szervezethez – az új művek születését, közönséghez juttatását és a szerzők szociális biztonságát kulturális és szociális akciókkal is ösztönzi. Ennek egyik útja közvetlen: oklevéllel, képzőművészeti alkotásból álló díjjal a legkiválóbb szerzők, művek elismerése (ARTISJUS díjak). A másik út közvetett, a nyilvános előadási és nyilvánosságához közvetítési típusú jogdíjakból az Alapszabállyal összhangban és a Felosztási Szabályzatban meghatározott mértékben az ARTISJUS Zenei Alapítvány, az Arany János irodalmi alapítvány és az IRKA irodalmi egyesület támogatása. Ezek a szervezetek kötelesek az összegeket a Magyarországon élő, alkotó szerzők kulturális és szociális elismerésére, ösztönzésére (díjakra, jutalmazásra, önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztár támogatására stb.) fordítani. Hangsúlyozzuk, hogy ez a "kulturális és szociális" támogatás nem korlátozódik az ARTISJUS tagokra, hanem minden magyar zeneszerzőre, íróra kiterjed.

Kapcsolat a többi magyar közös jogkezelővel

A film- és képzőművészeti szerzői közös jogkezelő szervezetekkel (FILMJUS és HUNGART) valamint az előadóművészi (EJI) és hangfelvétel kiadói közös jogkezelőkkel (MAHASZ) tovább erősödtek kapcsolataink. A közös jogkezelés szerzői és szomszédos jogi kérdéseiben, így különösen a "kalóz" felhasználások és az internet ügyeiben folyamatos szakmai konzultációt folytatunk. Emellett az ARTISJUS érvényesíti, beszedi a hangfelvétel-előállítók és az előadóművészek részére a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek közvetlen és közvetett nyilvános előadására tekintettel őket megillető jogdíjakat is. A sugárzott műsorok egyidejű továbbközvetítésére tekintettel megállapított jogdíjaknak

részesei az előadóművészek, továbbá a FILMJUS által képviselt filmjogi, és a HUNGART által képviselt képző- és iparművészeti jogosultak is. Végezetül a magáncélú másolásra tekintettel megállapított jogdíjakból szintén részesülnek az előző mondatban említett jogosultak, emellett a hanghordozókra megállapított jogdíjakból a hangfelvétel-előállítók is. Meg lehet tehát állapítani, hogy a Díjszabásban megállapított jogdíjak, illetve ezek érvényesítése elsődleges hatással van valamennyi szerzői, alkotó csoport közös jogkezelésbe tartozó jogainak a szerzői jogi nemzetközi kötelezettségvállalásokkal összhangban történő gyakorlására. Jogdíj-érvényesítési tevékenységünk ilyenformán elsődleges kultúrpolitikai jelentőséggel bír. 2001-ben 771,5 millió forintot utaltunk át az említett szervezeteknek a bel- és külföldi jogosultaknak való felosztásra.

Fontos partnerünk a Magyar Reprográfiai Szövetség is, amely 2001-ben kezdte meg az ún. reprográfiai, vagyis a fénymásoláshoz kapcsolódó jogdíjak begyűjtését. Ebből a bevételből 2002-ben jogdíjat oszthatunk a zeneszerzőknek, szövegíróknak, zeneműkiadóknak.

Nemzetközi kapcsolatok

Az Egyesület többszörös nemzetközi kötöttségben feje ki tevékenységét. A CISAC (a Szerzők és Zeneszerzők Társaságainak Nemzetközi Konföderációja), a BIEM (a Rögzítési és Többszörözési Mechanikai Jogokat Kezelő Társaságok Nemzetközi Irodája), az AIDAA (az Audiovizuális Szerzők Nemzetközi Szövetsége) tagjaként és az IFFRO (a Többszörözési Jogokat Kezelő Szervezetek Nemzetközi Föderációja) megfigyelőjeként a szerzői jogvédelem világszintű együttműködésének részese; a CISAC Európai Bizottságának tagjaként a szélesebb, az ún. visegrádi országok informális csoportjának részeseként a szűkebb regionális együttműködésnek egyik előmozdítója.

A világszintű kapcsolatok színterén, a CISAC és a BIEM vezető testületeiben eddig is jelen voltak az ARTISJUS képviselői, most a CISAC Irodalmi, Drámai és Audiovizuális Szerzői Tanácsa (CIADLV) választott magyar elnököt magának Fábri Péter személyében. Az új elnök az ott tárgyalt két fontos témában is kezdeményezést tett: "a szponzori pénzek és önkormányzati támogatások figyelembe vétele a szerzői jogdíjszámításnál" tárgyban és az internet hálózati szolgáltatók felelősségét illetően.

A hangfelvétel kiadás jogosításának nemzetközi rendszerében 2000. június 30-a, a nemzetközi keretszerződés (BIEM – IFPI szerződés) hatályának lejártá óta "ex lex" állapot van. Ez nem érinti a magyar jogi helyzetet, itt az IFPI helyi szervezetével, a MAHASZ-szal kötött keret-megállapodásunk továbbra is hatályos. Egyetértünk azzal, hogy a BIEM továbbra is elzárkózik az IFPI e tárgyú követeléseitől, nevezetesen a jogdíj mértékek további csökkentésétől és attól is, hogy Közép- és Kelet-Európában a nyugat-európainál alacsonyabb jogdíjakat kapjanak a szerzők. Arról sem lehet szó, hogy a hangfelvételgyártók az internetes on-line felhasználásra átruházható és privilegizált engedélyeket kapjanak a szerzők képviselőitől. Ugyanakkor a szerzők és hangfelvétel kiadók – Magyarországon is – több ügyben szoros érdekközösségben is állnak, így is működnek: harc a "kalóz" felhasználások ellen, tömegfelhasználások miatti méltányos díjigények érvényesítése.

A hanglemez jogdíjaknál a nemzetközi együttműködés új formája indult 2001-ben a "Pénzügyi és gazdasági helyzetről" már ismertetett központi jogisítással is.

2001-ben az Európai Unió versenyjogi hatósága is tudomásul vette azt a keretszerződésünket, amely az internetes on-line felhasználások körében választ ad az alkalmazandó jog és a jogosítás helye kérdéseire (ún. Santiagoi Megállapodás). Elkészült a keretszerződés párdarabja, a mechanikai

(többszörözési) jogokról lényegében azonosan rendelkező ún. Barcelonai Megállapodás s előkészületben van ennek is bejelentése az Európai Unió Bizottságához. A megállapodások gyakorlati működése során majd megválaszolandók azok a fogas kérdések is, amelyek a lehívás helye díjszabásai figyelembe vételére és az alkiaadókra is tekintettel levő jogdíjfelosztásra vonatkoznak. A díjmértékekre már is kialakulni látszik az európai szabvány: a bevétel 12%-a megfelelő jogdíj minimummal. Az is gondot okoz egyelőre, hogy az amerikai jogfelfogás az on-line felhasználásokban elsődlegesen "többszörözést" lát (nem pedig nyilvánossághoz közvetítést és többszörözést). Az európai jogvédő társaságok szerint mindesetre egységes, mindkét jogot lefedő "blanket" jogosítás szükséges. Az ARTISJUS ezzel egyetért, az ezzel összhangban lévő magyar szerzői jogi törvény alapján szerződéseit így alakította ki, így köti.

Az ARTISJUS főigazgatója a CISAC Végrehajtó Iroda tagjaként 2001-ben is részt vett az új közös elektronikus információs rendszer, a CIS továbbépítésében. 2001-ben kialakult a fejlesztés új irányító rendszere, a működtetési szerződések mintája és megállapítottuk a költségviselés elveit.

Az ARTISJUS szakemberei aktívan részt vettek a CISAC fontos technikai bizottságaiban, így a Felosztási és Dokumentációs, a Rádió- és Televízió valamint a Drámai, Irodalmi és Audiovizuális Bizottság munkájában is.

A szerzői jogi közös jogkezelés európai fóruma a CISAC Európai Bizottsága. Az ARTISJUS 2001-ben a CISAC Végrehajtó Irodáján belül támogatta a Bizottság francia elnökét, hogy a CISAC a befejeződött PHARE és TACIS programokat – új néven, főleg CISAC forrásokból – folytassa a közép- és kelet európai országok közös jogkezelőinek fejlesztésére. Ez még a nyugat-európai és az amerikai jogtulajdonosok szempontjából is jó befektetés lenne ezekben a feltörekvő gazdaságokban. Az európai együttműködés gyakorlati szintjén az év nagy eredménye volt, hogy svájci partnerünknek köszönhetően használatba vehettük azt a nemzetközi mű adatbázist, amelyben az európai német nyelvű repertoárral együtt van a világszintű műlista is és amelyhez hozzáférhető saját adatbázisunk is. A svájci SUIA által kifejlesztett rendszerben egyszerre lehet kutatni 10-12 azonos felépítettségű adatállományban (több millió műben).

Folytatódott az ún. visegrádi országok – Csehország, Szlovákia, Lengyelország, Magyarország – zenei közös jogkezelőinek rendszeres konzultációja, amelybe – éppen Budapesten - bekapcsolódott a horvát szerzői jogvédő egyesület (HDS_ZAMP) is. A három lezajlott konzultáció egyik célja a tapasztalatcsere a felhasználókkal szembeni azonos helyzetben. Jól mutatja ennek szükségességét a hangfelvételgyártók nemzetközi szervezetének az a már említett, elutasított kezdeményezése, hogy Kelet-Közép-Európában csökkentsék a jogdíjak mértékeit. Másrészt az is cél, hogy javítsuk az egymás területeit érintő, országhatárokon átmenő zenefelhasználások jogosítási, elszámolási, ellenőrzési rendszereit. Érdekesség, hogy a budapesti tanácskozáson bemutattuk partnereinknek a központi jogosítást kezelő új számítástechnikai megoldásainkat. 2001. szeptember 6-án Pozsonyban létrehoztuk a "Szerzői Jogvédő Társaságok közép-európai csoportja" lobbizó egyesületet is. Tagjai a cseh OSA, a szlovák SOZA és az ARTISJUS.

Közhasznú szolgálat, általános szerzői érdekképviselet, szakmai ismeretterjesztés

Az ARTISJUS Egyesület közhasznú, nemcsak a szerzőket vagy jogutódjait szolgáló tevékenysége a zenei és irodalmi szerzők jogutódjai adatainak nyilvántartása és erről adatközlés (ezt a feladatot az Sztj. írja elő), a szerzői művek önkéntes nyilvántartásba vétele és a szerzői álnevek regisztrálása.

Az év folyamán 605 önkéntes műnyilvántartási, letéti ügyben adtunk ki igazolást.

Hatósági megkeresésre véleményt mondunk – és nemcsak a zenei és irodalmi közös jogkezelés szűkebb szempontjai szerint – a szerzői jogi jogszabályok tervezeteiről. 2001-ben erre módunk volt az elektronikus kereskedelemről, a szabványok szerzői jogi védelméről és a tankönyvé nyilvánításról szóló tervezetek tekintetében. Ugyanígy megkeresésekre a szerzői jogról általában is jogi tanácsot adunk – a szerzőknek szóban, a hatóságoknak írásban. Ehhez most már internetes honlapunk (www.artisjus.hu) is hatásos eszközüül szolgál (2001-ben több mint 1000 e-mailes szakmai kérdést kaptunk). Témák, ahol válaszaink szélesebb érdeklődésre is számot tarthattak: újságírók szerzői jogai, szerződése, az internetes műfelhasználás elméleti és gyakorlati kérdései, művek reklámcélú felhasználása, on-line karaoke zeneszolgáltatás jogosítása, a színpadi és a rádiós, televíziós zenefelhasználásnál az egyedi szerződéses (nagyjogos) és a közös jogkezelés alá eső (kisjogos) esetek elhatárolása, irodalmi művek internetes felhasználása, ötlet jogi védelme, "levédetés", művésznév jogi védelme stb.

Az ARTISJUS jogászainak az év folyamán tartott tudományos és szakmai ismeretterjesztő előadásai illetve részvételük az ilyen kül- és belföldi konferenciákon a magyar szerzői jogi hagyományok méltó folytatása volt. Néhány ilyen tanácskozás, téma a nemzetközi szintéről: elektronikus kereskedelem és szellemi tulajdon (WIPO), nyelvi sokszínűség és az információs társadalom (UNESCO), a szerzői jog és az iparjogvédelem egyetemi oktatása (ATRIP), a könyvtárak és a szerzői jog (CELIP). Jogászaink, képviselőink hét konferencián vettek részt. Belföldi konferenciákon 21 előadást tartottunk, amelyek témái a legáltalánosabb elméleti kérdésektől a legidősebb internetes témákon át a legspeciálisabb esetkörök (pl. "magánokiratok mint szerzői művek") feldolgozásáig terjedt.

A tudományos publikációk sora sem szakadt meg, 2001-ben nyolc szakcikk jelent meg az ARTISJUS jogászainak tollából (ebből négy könyv részeként, egy pedig német nyelven). A vizsgált témák: a szerzői jog határai, a jogsértés következményei, internet és elektronikus kereskedelem, a magyar szerzői jog közelítése az európai joghoz, kábeltelevíziózás, felhasználási szerződése, könyvtárak felhasználásai, szerzői jogi jogutódlás.

Tervek, célok 2002-re

Ami a legfontosabb: az évből a jelentés írásáig eltelt időszak máris megalapozza azt a várakozást, hogy a jogdíjak érvényesítése továbbra is sikeres lesz, a bevétel 2002-ben is meg fogja haladni a pénzromlás arányát. Ehhez – a gazdasági hatékonyság elvét is szem előtt tartva – a legkisebb, legújabb zenefelhasználások jogdíjait is be kell szednünk. Jelentősebb új jogdíjforrásként a telefonos csengőhang-zenére számítunk a már megkötött szerződések alapján. Egyébként komoly erőfeszítéseket kell tennünk, hogy az on-line és a csengőhang tovább alakuló nemzetközi jogosítási feltételeit a magyar jognak és a magyar szerzők érdekeinek megfelelően befolyásolhassuk. A zene audiovizuális művekkel való többszörözéséből (DVD, VHS) is nagyobb jogdíjat várunk mint 2001-ben, az ilyen követelést szükség esetén peres úton is kikényszerítjük.

A felhasználói oldallal való üzleti kapcsolattartást (elszámolás, műsor adatközlés) mindinkább elektronikus alapra helyezzük, 2002-ben főleg az ún. BIEM-IFPI hangfelvétel jogosítás és az import hangfelvételek jogdíj elszámolása területén tervezünk ilyen fejlesztést. A közszolgálati Magyar Rádió műszaki fejlesztései elé ebből a szempontból is nagy reményekkel nézünk. Ezt a folyamatot műszaki tanácsadással és anyagilag is készek vagyunk segíteni a felhasználóknál.

A belső számítástechnikai rendszerünk teljes megújítását is megkezdjük. Ezt elsősorban a külföldi számítógépi és szoftver ipar egymást ösztönző fejlődési spirálja kényszeríti ki. 2002-ben elkészül a megvalósíthatósági tanulmány és annak alapján megkezdődik az új programnyelven írandó új szoftvernek a megtervezése. Mindez jelentős beruházásokkal jár majd.

A nemzetközi elszámolások jelentős egyszerűsödését, pontosabbá válását reméljük attól, hogy csatlakozunk ahhoz a nemzetközi adatbázishoz, amelyből - a tagok decentralizált, saját adatbázisaiból (most összesen mintegy 2 millió műre nézve) párhuzamosan, egyidejűleg lehet majd adatot keresni és onnan saját adatbázisunkba a megfelelőt áthozni (ún. FASTRACK vállalkozás). Az interneten elérhető adatállományokat a CIS szabványai szerint alakították ki. A résztvevők között eddig francia, amerikai, német, olasz, svájci, osztrák, belga közös jogkezelők vannak. Ez a "virtuális adatbázis" csatlakozik majd a CIS hálózatához.

Természetes, hogy az állami szerzői jogi keretek, normák változása alapvető a zene és az irodalom anyagi értékének az új műszaki körülmények közötti megtartása szempontjából. A 2002-es szerzői jogi jogalkotás, az európai jogharmonizáció újabb eredményeinek honosítása során szeretnénk mi is odahatni, hogy a műszaki haladás, az ipari felhasználók érdekei ne a szerzők kárára érvényesüljenek. Továbbra is célunk, hogy az ipar befolyását jobban tükröző reprográfiai készülék-rendelet későbbi bővítését – esetleg éppen az EU ún. "infosoc" irányelvhez közelítő Sztj. módosítás alkalmával – megpróbáljuk elérni a nyugat-európai gyakorlathoz közelítő megoldás érdekében. A jelenlegi szabályozás ugyanis kizárólag a nyomdai és fénymásoló gépeket vonja a reprográfia céljára szolgáló készülékek körébe. Ma már nemcsak az egyes készülék fajtákat építik egybe többfunkciós géppé, hanem – és ez már hangzó- és képi anyagok magánmásolását is érinti – egyre jobban elmosódik a határ a műhordozó anyagok és a műmásoló készülékek között.